

מפעל דף היומי בעיון

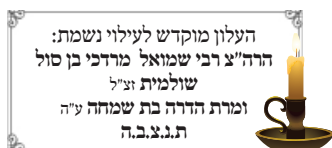
סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י, שו"ע, מ"א, ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

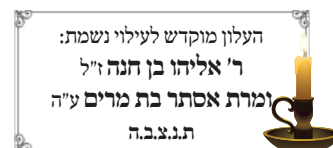
כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שיעורים ליבו חפץ | כולל שיעור שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקמים ואברכים עמלי תורה

יום א' כ"ג תשרי-שבת כ"ט תשרי תשפ"ד

מסכת קידושין נ"ו-ס"ב

שבוע פרשת בראשית

דף נ"ו ע"א

ואם לקח בשוגג.

מרש"י מוכח דהקונה הוא ששגג שלא ידע שהמעות הן של מעשר שני, אבל תוספות הרא"ש כתבו שהמוכר הוא השוגג, שאם היה יודע המוכר שהם מעשר לא היה מוכר לו באלו הדמים משום טירחא דאורחא, אמנם כתב שם דלישנא דיחזורו דמים משמע כפירושו של רש"י, דאי הוי משום טעותא דמוכר הו"ל למימר תחזור הבהמה למקומה:

במה דברים אמורים במתכוין ולקח תחילה לשם שלמים.

רש"י כתב שכן דרך כל בהמות שנקחות בכסף מעשר ליקרב שלמים כדילפינן לה במנחות שם שם וזבחת שלמים ואכלת שם ובמעשר כתיב ואכלת שם. ע"כ. דהיינו דזו עיקר מצות מעות מעשר שני ליקח בדמיו קרבן שלמים. וכן הוא לשון הרע"ב [מעשר שני פרק א' משנה ג'] הלוקח בהמה לזבחי שלמים, ממעות מעשר שני, שכך הוא עיקר מצות מעות מעשר שני לקנות מהם שלמים, דילפינן שם שם, לגזירה שוה, מהר עיבל. אבל רמב"ם כתב שם בפירוש המשניות, מותר לקנות בהמה לזבחי שלמים ממעות מעשר שני, כי זבחי שלמים אוכלין אותם בעליהם כמו שביאר הכתוב ובשר תאווה הם זבחי חולין שאמר הש"י בהם כי תאווה נפשך לאכול בשר. ע"כ. ולפי דבריו הוא היתר ולא חיוב, ומה שצריך היתר הוא כי חלק מהבהמה אינו נאכל אלא עולה למזבח.

דף נ"ו ע"ב

המקדש בערלה בכלאי הכרם בשור הנסקל ובעגלה ערופה בצפורי מצורע ובשער נזיר ופטר חמור ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה אינה מקודשת מכרן וקידש בדמיהן מקודשת.

הכלל בכל אלו שהם איסורי הנאה, והמקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת. אמנם צריך להבין מה הטעם שאינה מקודשת, והפשטות היא דהואיל והם איסורי הנאה נקרא שאינם שוים ממון, אך צריך להבין, דהרי יש לדברים אלו ערך בשוק, דהרי יכול למכרם לגוי וכו', ואף שעובר איסור מכל מקום יש כאן שויות ממון. ועוד דגם לאיסורי הנאה יש ערך אפילו לכתחילה כגון להשתמש בהם שלא כדרך הנאתם, או לצורך חולה.

והריטב"א דן בחלק משאלות אלו וכתב, ואיכא דקשיא ליה אמאי אינה מקודשת בערלה דהא אפשר ליהנות בה שלא כדרך הנאתה, כדאמרינן בפרק כל שעה כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן. ולא מילתא היא, דנהי דלית בהו איסורא דאורייתא איסורא דרבנן מיהא איכא, והמקדש באיסורי הנאה דרבנן כגון סתם יינם וכיוצא בו אינה מקודשת, כיון דאמר רחמנא דליתבי לה ממונא ומאי דיהיב לה השתא לאו ממונא הוא דהא אסרוה רבנן עלה לא מיקדשא כלל. וכי תימא והא שרי שלא כדרך הנאתן אפילו מדרבנן לחולה שאין בו סכנה, והא ל"ק, דאע"ג דחולה שאין בו סכנה מותר בו שלא כדרך הנאתן, מכל מקום אסור הוא לה למכרה לחולה זה וליטול דמים ממנה, וכיון דכן לא חשיב ממונא כלל, ואפילו היא עצמה חולה שראוייה ליהנות בה אינה מקודשת דלאו ממונא יהיב לה אלא אם כן אומר לה הרי את מקודשת לי באותה הנאה שיש לך שנתתי לך דבר שתתראי בו ויש באותה הנאה שוה פרוטה. וכי תימא הרי אכתי ערלה וכלאי הכרם מן הנשרפים הם וקיימא לן דכל הנשרפים אפרן מותר והוי דבר של ממון. ויש מתרצין דמיירי שאין באפרן שוה פרוטה. והרא"ה תירץ דאפילו יש באפרן שוה פרוטה, כיון דהשתא לית בהו דין ממון אינה מקודשת, דכי שריף להו לבערינהו לאו ידידה נינהו וכל הקודם זכה באפרן.

כולל ומכון ראש פינה:

והרשב"א כתב, ומסתברא דלעולם אינה מקודשת אפילו קדשה בסאה של פירות ערלה [שאז יש באפר שוה פרוטה], משום דהשתא מיהת לית להו דמים דאסור למוכרן, ואי משום אפרן הא אינו בעולם, ולכי קלי ליה הו"ל כגופא אחרינא ולא זהו מה שקדשה בו, הלכך אינה מקודשת. אמנם מהירושלמי שהביא הר"ן משמע שלאיסורי הנאה אין ערך כספי, ואף אם בשוק משלמים עליהם כסף מלא הרי זו מתנה בעלמא דאין הם נחשבים לדמי החפץ האסור.

ודיני מקדש באיסורי הנאה הובאו בשולחן ערוך [אבן העזר סימן כ"ח] ונביא כאן ממה שהובא שם ובאחרונים בענין זה, שכתבו טעמים נוספים למה שאינה מקודשת באיסורי הנאה, ונביא את הנפקא מינות בין הטעמים.

המקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת דאינו שוה ממון ואף על גב דיש מהם שמצותם בשריפה ואפרן מותר בהנאה וא"כ כשיש בהאפר שוה פרוטה תתקדש בו, וכן יש איסורי הנאה שמותרין ליהנות בהם שלא כדרך הנאתם ואם יש בזה שוה פרוטה תתקדש בזה, אמנם כיון שהיא סבורה להתקדש בעיקר הדבר וכדרך הנאה ממילא דהקדושין בטילים, דהרי אפילו קידשה במנה ונמצא חסר דינר אינה מקודשת אבל אם ידעה שזהו מאיסורי הנאה ובכה"ג שוה פרוטה אפשר דמתקדשת, וי"א דגם שלא כדרך הנאתן אין היתר רק לחולה ולא לבריא דחז"ל לא אמרו רק שאין לוקין על איסורי הנאה שלא כדרך הנאתן ומ"מ איסור מדרבנן יש [ר"ן וריטב"א] וזהו רק לדיעה שיתבאר דגם באיסורי דרבנן אינה מקודשת ולכן אינה מתקדשת מפני ההנאה שלא כדרך הנאתן, ומה דשרי לחולה אין זה ממון דליתפס בהן קדושין דאל"כ כל איסורי הנאה מותר לחולה שיש בו סכנה, ולמי שסובר דבאיסורי הנאה דרבנן מקודשת צריכה גט וכן אם יש בהאפר שוה פרוטה צריכה גט. ויש מי שאומר דבכל איסורי הנאה כשהיא יודעת שזהו אסור בהנאה יכול לקדשה מפני שיכולה למכור לחולה [ב"ש סקנ"ד] והדבר תמוה דהא המכירה גופה הוי איסור אפילו תמכרם לחולה ושיהנה בו שלא כדרך הנאה מ"מ המכירה הוי דרך הנאה [וכ"כ המקנה וכ"מ מריטב"א], ואפילו כשהיא עצמה חולה ומותרת היא ליהנות מזה שלא כדרך הנאתן מ"מ יש להסתפק אם חלין הקדושין, דנהי דלגבי דידה הוי שוה פרוטה מ"מ לגבי ידידה אינו שוה פרוטה, ועוד דממון אינו מקרי רק מה ששוה ממון לכל אדם אם לא שאמר לה הרי את מקודשת לי באותה הנאה שיש לך שנתתי לך דבר שתתרא בו ויש באותה הנאה שוה פרוטה [מל"מ רפ"ה בשם ריטב"א] וכתב ערוך השולחן דכן נראה עיקר לדינא.

ובענין איסורי הנאה דרבנן, יש ראשונים שסוברים שאין שום חילוק בין איסורי הנאה דאורייתא ובין איסורי הנאה דרבנן דבכולהו אין הקדושין תופסין דנהי דרק מדרבנן אסורים בהנאה מ"מ סוף סוף אין זה ממון שהרי אינו שוה כלום [רש"י פסחים ד' ור"ן הנ"ל], ולכן המקדש אשה בערב פסח בשעה ששית בחמץ דאז אסור בהנאה מדרבנן ואפילו חמץ נוקשה דאין איסורו בהנאה אף בפסח עצמו רק מדרבנן והוי

תרי דרבנן מ"מ אינה מקודשת וכן משמע דעת הרמב"ם רפ"ה [הה"מ] אמנם יש מרבתינו דס"ל דכל איסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה אם קידש בהם אשה מקודשת, ולכן בחמץ דרבנן ושעות דרבנן כמ"ש הרי זו מקודשת דזהו כמו שאין לו עיקר מן התורה, אבל בשעות דאורייתא וחמץ דרבנן או שעות דרבנן וחמץ דאורייתא זה מקרי יש לו עיקר מן התורה ואינה מקודשת [תוס' פסחים שם ורא"ש בסוגיין] ויש ראשונים דס"ל דבחמץ דאורייתא ושעות דרבנן יש לחוש להקדושין דשמא טעו בהשעה וסברו שהיא שעה ששית ולא היה באמת רק חמישית שעדיין מותר בהנאה גם מדרבנן [רמב"ן] אבל בשעות דאורייתא וחמץ דרבנן אין לחוש להקדושין ואין לחוש שיטעו, דאפילו יטעו לא יטעו בין איסור דאורייתא להיתר גמור, ועוד דבין קודם חצות לאחר חצות הטעות אינו מצוי כל כך.

ולהלכה כתב השו"ע [סעיף כ"א] המקדש באיסורי הנאה דרבנן לגמרי שאין לו עיקר בדאורייתא מקודשת, ואם בחמץ דאורייתא ושעות דרבנן או בחמץ דרבנן ושעות דאורייתא ספק מקודשת, ואם באיסור דאורייתא לגמרי כגון חמץ דאורייתא בשעות דאורייתא אינה מקודשת. ע"כ. ותמהו האחרונים דבחמץ דרבנן ושעות דאורייתא ליכא מאן דס"ל שיש לחוש להקדושין, עיין בדברי ערוך השולחן מה שיישב את דבריו.

כל איסורי הנאה אפילו דאורייתא אם עבר ומכר את האיסור וקבל בו דמים וקידש בהם אשה הרי זו מקודשת, דנהי דאיסורא קעביד במה שנהנה מאיסורי הנאה מ"מ אין הדמים נתפסים באיסור, ורק בע"ז ובשביעית גלי קרא דהדמים נתפסים תחתם כמבואר בסוגיא לקמן ולא שארי איסורי הנאה, ואף על גב דלכתחלה וודאי אסורים לו המעות מ"מ אם קידש בהם אשה היא מותרת ליהנות שאינן דמי איסורי הנאה לגבי דידה ואף על גב שהוא נהנה במה שמתקדשת לו לא החמירו כל כך בזה דהרי אין הממון נתפסין באיסור הנאה ומן התורה מותרין לו לכתחלה ונהי דמדרבנן אסור לו לכתחלה ליהנות מהממון מ"מ מקודשת.

דף נ"ה ע"א

המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות ובמי חטאת ובאפר חטאת הרי זו מקודשת ואפילו ישראל.

ובגמרא אמרו שתלוי בשאלה אם טובת הנאה ממון או לא, דאם טובת הנאה ממון הוא כפשוטו, שאף ישראל יכול לקדש בתרומות ומעשרות שלו כיון שיש לו בהן טובת הנאה והיא נחשבת ממון ונחשב שנתן ממון לאשה, ואם טובת הנאה אינה ממון צריכים להעמיד את המשנה בישראל שנפלו לו תרומות ומעשרות מבית אבי אמו כהן, שהם ממון גמור.

ולהלכה כתבו האחרונים, המקדש בתרומות ומעשרות אם ישראל הוא אף על גב שמתבואתו הם ויש לו בזה טובת הנאה שיכול ליתן לכל כהן שירצה, מ"מ פסק הרמב"ם [פ"ה מאישות]

דאינה מקודשת, דטובת הנאה אינה ממון. והרא"ש [בשם רבינו חננאל סוף פרקין] כתב דטובת הנאה ממון ומקודשת. והרבה מהגדולים הסכימו להרמב"ם [עיי' ש"ך ח"מ ס"ס ש"נ] וכתב ערוך השלחן שם דעכ"פ ספיקא דדינא הוי. אבל הכהן שקידש בתרומה והלוי במעשר ראשון מקודשת דמתנות כהונה הוי ממון ממש שרשאי לעשות בהם מה שירצה, ואינו דומה לקדשים שמשולחן גבוה קא זכו, אבל מתנות כהונה נתנם ד' לאהרן ולבניו שיהיו נכסיהם ממש לפיכך כהן שקידש בתרומה ותרומת מעשר ובחלה ובכורים ובזרוע לחיים וקביה ובראשית הגז ובחמשה סלעים של פדיון הבן ובפדיון פטר חמור ובגזול הגר ובשדה אחוזה ושדה חרמים מקודשת, ואף לכתחלה יכול לקדש בהן, וכן הלוי במעשר וכן ישראל עני במעשר עני, אבל עשיר שקידש במעשר עני של שדהו אינה מקודשת אף על גב דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני וחזי ליה מ"מ כל כמה דלא הפקיר לאו ידידה הוא [לה"מ], ועוד דכל עני מצווה להפריש משדה שלו וליתנה לאחרים [גיטין י"ב א]. וישראל שנפלו לו בירושה תרומות ומעשרות מאבי אמו כהן הרי הם כשלו, ואף שאינו רשאי לאוכלם יכול למוכרם, ואפילו נפלו לו טבלים והפריש מהן תרומות ומעשרות הרי הן כשלו דמתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמיין ודווקא כשנגמרה מלאכתה לתרומות ומעשרות בחיי הכהן וזכה הכהן בחייו בהם.

דף נ"ח ע"ב

הנוטל שכר לדון דיניו בטלים להעיד עדותו בטלה.

כתב הרמב"ן, הא דתנן הנוטל שכר לדון דיניו בטלין להעיד עדויותיו בטלין, כל דיניו קאמר ולא זה בלבד שנטל עליו שכר, ומשום הכי לא קתני אין דינו דין ואין עדותו עדות, דמכיון שלקח שכר הרי הוא בכלל חשוד ליקח שכר בכל דיניו שדן, ולפיכך נפסלו כל דיניו אף למפרע. ומפורש בירושלמי פ"ק דסנהדרין כך היא מתנייתא החשוד להיות נוטל שכר לדון דיניו בטלין, ובתוספתא דבכורות כך היא שנויה החשוד להיות נוטל שכר ומעיד כל הדינן שדן וכל העדויות שהעיד הרי אלו בטלין.

וכתב עוד הרמב"ן, ונראה שאינו בכלל הפסולין מדבריהם שיהא צריך הכרזה, אלא מעצמם הם בטלין, שכיון שהיה יודע לו עדות ולא רצה לומר אלא מחמת שכר אין זו נקראת עדות, והחשוד בכך עדויותיו בטלין עד שיודע לך שלא נטל שכר בעדות זו, ובכך הוא עדות כשרה אע"פ שלא עשה תשובה, וכן אם החזיר ממון לבעלים וחזר והעיד באותה עדות עצמה מקבלין הימנו, שאין זה פסול לא מתחלתו ולא בסופו, אלא שכל זמן שהוא נוטל בו שכר קנסוהו חכמים לבטל מעשיו משום דקא עבר על מה אני בחנם אף אתם בחנם ואע"פ שננטל משניהם.

ומבואר מדברי הרמב"ן דאינו אלא קנס דרבנן, דפסלו דיניו ועדותו כיון שהוא חשוד בכך, ואם ידוע לנו שלא לקח שכר

בעדות זו או דין זה הרי הם כשרים, ויותר מזה, אף אם לקח והחזירו דינו דין, דאין זה פסול בעצם, אלא רק בכל דין ועדות שנחשד עליה אין עדותו עדות ואין דינו דין, ומכל מקום כתב דצריך לחזור ולהעיד, דמכל מקום כל זמן שלא החזיר הממון עדותו בטילה, וצריך לומר שהוא הדין לזן את הדין.

ובריטב"א הוא מפורש יותר, וכתב הנוטל שכר לדון דיניו בטלים להעיד עדותו בטלה, פירוש ואפילו נטל שכר משניהם ושלא בתורת שוחד כלל דקנסוהו רבנן משום דעבר על מה אני בחנם וגרסינן בירושלמי כך היא מתניתין החשוד להיות נוטל שכר לדון, כלומר דמסתמא כל דיניו בטלין מכיון דחשיד שקבל שכר בדין אחד או בעדות אחת, וכתב רבינו הגדול שאם החזיר השכר חזר ומעיד באותה עדות דכיון דלאו פסולא אחרינא הוא אלא משום קנסא מכיון דאהדריה לאגריה וחזר והעיד תחלתו וסופו בכשרות, ומהאי טעמא נמי כל שנודע לך שלא נטל שכר על אותו דין או אותה עדות מעשיו קיימין שאינו פסול לעדות עד שתפסלנו עד שיחזור בתשובה לגמרי אלא כל עדות ודין שלא נטל עליהם שכר כשרים ואינו נפסל אלא במה שננטל שכר או במה שהוא ספק אם נטל אם לאו.

וכתב הריטב"א לחדש על פי מה שאמרנו דאין צריך כאן הכרזה כשאר פסולי עדות דרבנן, דכיון שהיה יודע שלא היה לו ליטול שכר והוא היה יודע לו עדות ולא רצה להעיד אלא בשכר אין זו עדות כלל ומאליה בטלה עדותו כמאן דליתא כלל, אם כן אפשר שאין עדות כשרים נפסלת מפני צירופו, דאין עדותו עדות כלל אף לקולא.

וסיים הריטב"א דבכולם לא אסרו שכר אלא במי שאינו בטל ממלאכתו אבל שכר בטילתו הוא נוטל וכדתנן בסיפא דהך מתניתין בבכורות ובכללן נותן לו שכרו כפועל ופירש אביי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטיל מינה, לפיכך ציבור שקובעין דיין או עדים להיות מזומנים לכל הצריכין מותר לקבוע לו שכר משל ציבור, שהרי הם צריכים להיות בטלים מכל עסקיהם כדי שיהיו מזומנים לכל, וכ"ש שכר טבחים ובודקים שהוא מותר דהנהו פועלים נינהו ולא שכר הוראה הוא אלא שכר פעולה ועדיף משכר הבאה ומלוי דשרי וזה מבואר ונכון:

פרק שלישי

האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו מקודשת לשני.

וכתב הרשב"א, יש לדקדק מאי קמ"ל פשיטא, אטו משום דנהג בה מנהג רמאות לא תהא מקודשת. ויש אומרים דהא קמ"ל דסלקא דעתך אמינא דיהא כמטעה, שאילו היתה יודעת שהלה עשאו שליח לקדשה לא היתה מתקדשת לו, קמ"ל. ואפשר לומר דסלקא דעתך אמינא כיון שנהג בה מנהג רמאות ועשה שלא כהוגן, לפיכך יעשו לו שלא כהוגן

השתא נמי ניתבה ניהליה מר.

וכתב הבן יהודע דבספרו רב ברכות חקר בלאווין דלא תתאוה ולא תחמוד, דאם לוי מתאוה וחמוד בית ראובן לקנותו בעבור שמעון מן ממון שמעון, אם יש בזה חשש איסור לאוין ההם, ע"ש. וכתב דמסוגיין נראה ראייה גמורה דליכא איסור לא תחמוד אלא ברוצה לעצמו, אבל אם מבקש בשביל חבירו מותר לדבר על לב בעלים של הבית למכור הבית לחברו, אף על פי שאין הבעלים קיימי למכור, דהא הכא השתדל רבי יצחק לדבר עם רבי אבא שיתרצה למכור אותה קרקע לרב גידל, ואע"פ שאינה עומדת קרקע למכור, ולא עלה על לב רבי אבא למכור הקרקע ההיא אשר קנאה כפי הדין, ולא עבד איסורא חס ושלום משום דין עני המהפך בחררה. ואין לדחות קצת ולומר דהכא רבי יצחק נתכוון להציל את רבי אבא מלזות שפתים דלא כולי עלמא ידעי דהוה עובדא בהיתר, דזה אינו, דודאי לא היו העולם חושדים את רבי אבא דעשה באיסור, ועוד מסתימת הדברים נראה דכונת רבי יצחק לטובת רב גידל:

דארעא קמייטא היא ולא מסמנא מלתא.

וכתב הבן יהודע דנראה ודאי לא נעלם דבר זה מן רבי יצחק, אך לא ידע דאיהי הוות ארעא קמייטא, או חשב אין חשש בזה כיון דהוה מוכרה לטובת רב גידל שהיה מצטער עליה:

לא מר נחית לה ולא מר נחית לה.

קשה למה כפל תלמודא דברים אלו פעם שנית, מאחר שכבר אמר רב גידל לא נחית לה, דכתיב ושונא מתנות יחיה, ורבי אבא לא נחית לה משום דהפיך בה רב גידל, ולמה חזר תלמודא למימר לא מר נחית לה ולא מר נחית לה. וכתב הבן יהודע דנראה דבתחילה כשאמר רבי יצחק לרב גידל שיקחנה ולא קיבל מטעם שונא מתנות, וחזר ואמר לרבי אבא דיוכה בשלו דרב גידל לא בעי ליה, והשיב לו שגם הוא לא נחית לה משום דהפיך בה רב גידל, לאו מההיא שעתא נעשית הפקר לתלמידים, אלא עוד חזר רבי יצחק או שאר חכמים ואמרי לרב גידל, השתא לנחות לה מר, דליכא חשש שונא מתנות, כיון דבעל הקרקע הוא רבי אבא אינו רוצה בה, ונמאסה בעיניו וקץ בה, ואינו רוצה לירד לתוכה, ועם כל זה לא נחית רב גידל, וחזרו על רבי אבא ואמרו לו השתא ירד לה מר, דבטל הטעם שאמרת בשביל דהפיך בה רב גידל, כיון דעתה רב גידל נמאסה בעיניו וקץ בה, ואינו רוצה לירד לתוכה, ועם כל זה לא נחית לה רבי אבא, ואז עתה אתקריא ארעא דרבנן, שזכו בה התלמידים אחר שחזרו החכמים על רב גידל ועל רבי אבא עוד הפעם, והסבירו לכל אחד ואחד מהם סברא חדשה שראוי לירד לה, ועם כל זה לא מר נחית לה ולא מר נחית לה, אז בהאי שעתא אתקריא ארעא דרבנן, ולא שחטפו אותה התלמידים תכף ומיד מסירוב הראשון. והא דקרו לה שם ארעא דרבנן, אין הכוונה על התלמידים, אלא רבנן קאי על רב גידל ורבי אבא, כי בעבור חסידות של שניהם דלא מר נחית

וליקענינהו רבנן לקדושי מינה, כההיא דיבמות (קי, ב) דאבותיה אבי כורסיא ואתא אחרינא וחטפה מיניה, קמ"ל. ובתוספות פירשו דהכא בשאמר לה שליח פלוני אמר לי לקדשך לו ואחר כך אמר לה הרי את מקודשת לי, דסלקא דעתך אמינא מקודשת לי לצורך המשלח קאמר, קמ"ל דאינה אלא לשני. וכתב הרשב"א דזה אינו מתיישב לפי לשון המשנה דאמר אף ע"פ שנהג בה מנהג רמאות.

ותנא דידן הלך נמי דקתני הלך ברמאות.

וצריך להבין היכן מרומז במילת הלך ענין הרמאות. ויש לומר דדייקו משינוי לשון המשנה, דבשליחות אמרו האומר לשלוחו צא וקדש לי וכו', ולא אמרו ויצא וקדשה לעצמו, אלא והלך, משמע דהליכתו לא היתה על שליחותו אלא לצורך עצמו, והיינו שחשב לרמותו ולקדשה לעצמו.

דף נ"ט ע"א

אזל רב גידל קבליה לרבי זירא.

הקשה הבן יהודע, איך רב גידל ורבי זירא ורבי יצחק נפחא, חשדו לרבי אבא שהיה אדם גדול, שידע דרב גידל הוה מהפך בה וקנאה, ועבר על דבר זה שאמרו חז"ל בו שנקרא רשע, כדי שנצבו שלשתן להוכיחו בדבר זה, והיה להם לדנונו לכף זכות דלא ידע דרב גידל הוה מהפך בה מעיקרא. וכתב שם ליישב דנראה דרב גידל שהיה מבקש לקנותה לא נשתווה בערך עם המוכר, דרך משל המוכר בקש ק"כ, ורב גידל לא קבל לקנות יותר ממאה, והלך לו לפי שעה, כי בדעתו לחזור ולהוסיף לו על מאה ויקנה אותה, וכמו שכתב הרמ"א שנביא לקמן דכל זה לא מיירי אלא בשכבר פסקו הדמים שביניהם ואין מחוסרין אלא הקנין, אבל אם מחוסרין עדיין הפסיקה, שהמוכר רוצה בכך, והקונה רוצה יותר בזול, מותר לאחר לקנותו. עכ"ל. והכי הוה עובדא בענין זה דרב גידל, ועוד היה היתר אחר גם כן, כי המוכר אמר לו לרבי אבא שיקנה, וכהאי גונא מותר, וכמ"ש רבינו מהר"ם אלשיך ז"ל בתשובה סימן ס"ז, דלא אמרו אלא בא אחר ונטלה, אבל בא בעל החררה ונתנה לאחר לא אמרו, ע"ש, ואם כן לא הוה בהאי עובדא דין עני המהפך בחררה דנקרא רשע, ורק הם קבלו על רבי אבא, כיון דהוה אדם חשוב ראוי להחמיר על עצמו מפני מראית העין, דיש חושבין דרב גידל פסק הערך עם המוכר ובא רבי אבא מעצמו ונטלה קודם רב גידל, ומה שראוי לאדם חשוב להחמיר על עצמו בכהאי גונא, היינו משום דדין עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה חמור מאד דאמרו עליו דנקרא רשע, ולכן ראוי להחמיר אדם חשוב על עצמו בדבר זה משום מראית העין, ולכך קודם שהוכיחו רבי יצחק לרבי אבא על זאת, שאל ממנו עיקר הדין, ואחר שהשיב לו שנקרא רשע, אז אמר לו מר מאי טעמא עביד הכי, ולא החמרת על עצמך בדבר זה דאתמר עליה מלתא קשה, דאע"ג דלא עבר חס ושלום על זה ראוי להחמיר, והשיב לו לא הוה ידענא דרב גידל הוה מהפך בה, והשיב לו והשתא נמי נתבה ניהליה משום מראית העין, דלאו כולי עלמא ידעי שאתה לא היית יודע ברב גידל שהיה מהפך בה:

לה ולא מר נחית לה, זכו בה התלמידים, והעלו לאותה קרקע שם זה, לעשות זכר טוב לחסידות של רבי אבא ורב גידל:

עני מהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו מאי אמר ליה נקרא רשע.

דיני עני המהפך בחררה הובאו להלכה בשו"ע [חושן משפט סימן רל"ז], ושם נתבאר יותר באחרונים, אמרו חז"ל עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו נקרא רשע ומה שעשה עשוי אם אין מחזירה מעצמו, ואין ב"ד כופין אותו על זה ועובר על לאו דדברי קבלה, דאסמכוה רבנן על קרא ביחזקאל שלא ירד לאומנות חבירו. ויש אומרים שאין דין זה רק במחזור אחר דבר לקנותו או לשכרו בין קרקע בין מטלטלין, וה"ה אם בא להשכיר את עצמו לאחד או להשכיר ביתו ושדהו וכל כיוצא בזה, דלמה לו לירד לשל חבירו והרי ימצא זה במקום אחר. אבל אם אחד בא לזכות בהפקר או לקבל מתנה מאחד ובא אחר וקדמו אינו נקרא רשע, כיון שאין זה דבר המצוי לו במקום אחר. ויש מהראשונים דלא ס"ל חילוק זה ובכל דבר נקרא רשע. וכתב הרמ"א דסברא ראשונה נראה עיקר, ולדעה זו אם בא אחד לקנות קרקע על מיצר חבירו במקום שאין שם דינא דבר מצרא, כמו בקונה מאשה וכיוצא בזה שנתבאר בסימן קע"ה, יכול בעל המיצר לקדמו ולקנותה ולא מקרי רשע, דזהו כעין מציאה, דטוב לו לאדם שיהיו שדותיו ובתיו זה אצל זה. וכן אם אחד עומד לקנות דבר בזול הוי כמציאה ויוכל אחר לקדמו ולקנותו כל זמן שהראשון לא זכה בו עדיין, ויש אומרים דלא פלוג רבנן במכר [ש"ך] ואסור לקנות, וכן עיקר, דכן משמע בירושלמי שם. ועוד מבואר שם דכשאחד עומד על המקח לקנות אסור לו לאחר לעמוד על מקח זה כל זמן שהראשון מרוצה לקנותה, וקללו מי שעושה כן, לכן צריך האדם לזהר בזה. ושם משמע שאסור אפילו אם לא היה עדיין פסיקת דמים ביניהם, אבל הרמ"א כתב דכל זה לא מיירי אלא כשכבר פסקו הדמים שביניהם ואין מחוסרין אלא קנין, אבל אם מחוסרין עדיין הפסיקה, שהמוכר רוצה בכך והקונה רוצה יותר בזול מותר לאחר לקנותו, בין שהמוכר ישראל או לאו.

וכתב ערוך השלחן דזהו בעניני מסחר אקראי, אבל בשוק שהרבה קונים והרבה מוכרים נמצאים תמיד, כשאחד עומד על המקח אסור לאחר לילך על מקח זה כל זמן שהראשון עומד עליו אף כשלא פסק המקח עדיין כמ"ש הירושלמי. וכן המנהג בהרבה מקומות, שכשאחד עומד בשוק לקנות דבר לא יסיגנו אחר, ומנהג יפה הוא מדינא וראוים לברכה. ובפרישה כתב שבימינו פסקו בזה שהוא הסגת גבול:

[ואין צריך לומר שאם היו שנים שישבו לכתוב חוזה על מכירת דירה וכו' ונכנס אחד ואמר שכל מחיר שיתנו למוכר יוסיף הוא עליו סכום זה או אחר, ומחמת זה כמובן נתבטל המכר לראשונים, שהרי הוא בכלל רשע].

ומכל מקום אם האחר היה שוגג שלא ידע שהראשון מהפך בדבר זה לקנותה וקנאה אינו רשע, כמבואר בסוגיין, ומדת חסידות הוא להניחה לפני הראשון גם בכה"ג. וי"א דמהפך

בדבר ובא אחר ונטלו ובא שלישי ונטלו מהשני דלא מקרי השלישי רשע אפילו כשעשה במזיד.

ואפילו לדעה האחרונה הנ"ל שבכל דבר נקרא רשע אין זה אלא כשהמהפך בזה הוא עני, אבל אם הוא עשיר רשאי האחר לירד, אם לא שהוא דבר שאינו מצוי, דאז גם בעשיר נקרא רשע כמו קרקעות שאינן מצוין כל כך כמטלטלים [הר"ן]:

וכמו כן אמור דין בזה באדם המשתכר או מחפש להשתכר מאיזה ענין, כגון מלמדים, דאסור למלמד להשכיר עצמו לבעל הבית שיש לו מלמד אחר בביתו אם לא שיאמר הבעל הבית אין רצוני לעכב המלמד שלי, אבל אם בעל הבית שכר מלמד אחד יכול בעל הבית אחר לשכור אותו מלמד עצמו ואינו יכול לומר לו לך ושכור מלמד אחר, דיכול לומר שזה ילמד עם בני בטוב יותר ממלמד אחר [תוספות בסוגיין] וכתב ערוך השלחן דאין שייך בזה מהפך בחררה דאין זה דבר שבממון אלא דבר מצוה ואין הטעם משום דבר שאינו מצוי. אך אם כבר עשה הבעל הבית הראשון קנין עם המלמד ודאי שאינו מועיל חזרה [נתיבות המשפט] ואסור לאחר לשכור דהוא כקניי לראשון ואין זה קנין דברים דהמלמד הקנה לו גופו [ערוך השלחן].

לרב מספקא ליה אי תנאה הוי אי חזרה הוי.

ומה היא החזרה, כתב הרמב"ן, פי' רש"י ז"ל אם לא אחזור בי בתוך שלשים יום יהו קדושין מעכשיו. וזה אינו מחזור בעיני שלא מצינו מקדש מעכשיו שיהא יכול לחזור בו, ועוד האריך שם להקשות על רש"י בקושיות נוספות, וכללן הוא שאם אחזור בי הוי כתנאי שלא פירשו, ומהיכי תיתי לומר שהתכוין להתנות עליו, דאם כן תמיד נחוש לשמא לא התכוין לאופן זה או אחר, ולא הוי אלא כדברים שבלב שאינם דברים. וכתב הרמב"ן, והאי תנאה דקא אמרין, שאם מת הוא בתוך שלשים יום לא תהא מקודשת, והכי קאמר מעכשיו יחולו הקדושין, ואם יבואו שלשים יום, כלומר אם יקיים הקב"ה אותנו ויגיענו לשלשים יום, לומר שאם מת בתוך שלשים יום לא תהא זקוקה ליבם. וכן היא שמתה תוך זמן אינה מקודשת, ואין התנאי כאן מדבר אחר אלא התנאי הוא אחר שלשים יום שאמר בפירוש, וכן הרי זה גיטך מעכשיו ולאחר מיתה דמספקא לן אי תנאה הוי, היינו נמי תנאה שאם מת יהא גט מעכשיו, אבל אין חוששין לתנאי שלא הוזכר, כיון שהתנאי שבלב אינו תנאי:

והרשב"א כתב על דברי הרמב"ן, ולא ירדתי לסוף דעתו של רבינו נר"ו, דאדרבה חזרה בכלל הלשון יותר, וזה אינו תנאי שבלב, דכי קאמר מעכשיו ולאחר שלשים יום כאומר מעכשיו תהא מקודשת ובלבד שכל שלשים יום יהא ברשותי לבטלן, כעין האומר הרי את מקודשת לאחר שלשים יום, שרוצה להמלך עוד כל שלשים יום אם יבטלם, ואף ע"פ שאמר לה מעכשיו אם התנה בפירוש שיוכל לחזור בו כל שלשים ואם לא יהיו קדושין מעכשיו, למה אינו חוזר.

ובעצם דברי רש"י והרמב"ן כתבו האחרונים [אבני מילואים סימן מ' ס"ק ז'] דתהיה נפקא מינה ביניהם אם ימות בתוך שלשים, דלרמב"ן לא מקודשת דהרי מת, ולרש"י מקודשת דהרי לא חזר בו.

דף ס' ע"א

אפילו מאה תופסין בה.

וכתב הרמב"ן, פירוש תפיסה גמורה ולא משום ספיקא. והקשה הרמב"ן דכיוון דשורא הוא, כדאמרינן כל גיטא דמשייר ביה לאו כלום הוא, קדושי נמי לא הו, דכל קדושי דמשייר בהו לאו קדושיני גינהו, ותירץ לחלק דבקיודשין דמשייר בהו שויר גמור כגון חוץ מאיש פלוני לאו קדושיני גינהו, אבל הכא שורא ליתיה אלא עד שלשים יום, הלכך מעכשיו הם חלים וגמרי לאחר שלשים יום.

ואף דאמרינן דקידושי כולם תפסו בה, כתב הריטב"א בשם הרא"ה דכי אמרינן דכל חד מנייהו רווחא לחבריה שביק היינו לקידושי, אבל לזנות לא שביק רווחא, דא"כ הרי מותרת בזנות לכל העולם תוך זמן זה ומה אישות יש כאן, או מה מועיל מעכשיו שלו. אלא ודאי כדאמרן, ואפילו לאותן שקדשו אותה אפשר דאסורה בביאה שאין אשה אחת ראויה לכמה אנשים להשתמש זה בצד אישות של זה וכל מה דאפשר למבצר משוירא ידידיה בצרינן הילכך הרי היא אסורה להם, ואתיא כאביי שאמר קדושינן שאין מסורין לביאה הו קדושינן דהילכתא כוותיה, והיינו לישנא דתופסין בה לומר דצריכה גט מכולן לא שתהא מקודשת גמורה לכלן להיות מותרת להם, וכן פירש רש"י ז"ל תופסין בה לאסרה.

וכתב הרמב"ן, ולענין הלכה ראינו לרבינו חננאל ז"ל שפסק כרבי יוחנן שאפילו מאה תופסין בה, ורבינו הגדול [הרי"ף] פסק כרב סתם, וכן דעת הרמב"ן, אבל הריטב"א כתב, ורבינו חננאל ז"ל פסק כרבי יוחנן ואמר מורי נר"ו [הרא"ה] דנראין דבריו, דהא כל רב ושמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן. אבל הריטב"א עצמו כתב, ולדידי מסתבר דליתא לדברי יוחנן, כיון דסוגיא דיבמות סתמא דלא כותיה וכן סוגין בשויר קידושינן וגייטין דלא כוותיה.

וכלל ההלכות המבוארות כאן בסוגיא נפסקו להלכה בשולחן ערוך [אבן העזר סימן מ'] ונביא את המבואר שם ובאחרונים ובנושאים שהבאנו לעיל ביתר ביאור.

האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ונתן לה עתה כסף הקדושינן כל שלשים יום היא פנויה גמורה, ואם היתה בת כהן לישראל תאכל בתרומה ולאחר שלשים יום הרי זו מקודשת גמורה, ואם היתה בת ישראל לכהן אוכלת בתרומה מן התורה ואפילו נתאכלו המעות, ואינו דומה לא למלוה שהמקדש במלוה אינה מקודשת ולא לפקדון דבעינן שישתייר שוה פרוטה, דמלוה להוצאה ניתנה והו כאלו לא נתן לה כלום, ופקדון ברשות המפקיד הוא, אבל מעות אלו

ניתנו לקדושינן ושלחם הם ומדידה קאכלה וכיון שמתחלה על דעת קדושינן נתן לה אף על גב דבעת חלות הקדושינן ליתניהו להנהו זוזי מעיקרא מקנייה נפשה בהנהו זוזי [ר"ן]:

ואף על גב דקיימא לן בח"מ סימן קצ"ו באומר לחבירו משוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר שלשים יום דלא קנה, התם הקניין הוי משיכה ולאחר שלשים אין בה ממש ובמה יקנה, אבל הכא הכסף הוי כבעין מהטעם הנ"ל, ואם תחזור בה צריכה להחזיר, הרי המעות כמו שנתן לה לאחר שלשים, ולפי זה י"א דאם קדשה בשטר ואינו בעין לאחר שלשים יום אלא נקדש או נאבד או שאינו ברשותו דלא הוה קדושינן, וכתב ערוך השולחן דכ"ש שאם קידשה בביאה שיהא הקדושינן חלין לאחר זמן דאינה מקודשת.

ולענין חזרה, אם חזר בו בתוך השלשים יום או חזרה היא כגון שאמרו אין רצוננו בהקדושינן בטלו הקדושינן דאתי דיבור ומבטל דיבור, ואף על גב דקיימא לן דלא אתי דיבור ומבטל מעשה והכא הרי יש מעשה דנתינת הכסף, וזהו לא מקרי מעשה, דעד חלות הקדושינן הוי כדיבור בעלמא. ואם היא חזרה בה פשיטא שצריכה להחזיר כסף הקדושינן ואם הוא חזר בו יש אומרים שאינה צריכה להחזיר, דאם נאמר דעד חלות הקדושינן המעות הם ברשותו א"כ אם נתאכלו למה מקודשת, וזה שצריכה להחזיר כשהיא חוזרת בה זהו מטעם אחר, דממילא נשארו המעות חוב עליה כיון שהמניעה מצדה. וי"א דאפילו אם הוא חוזר צריכה להחזיר שהרי לא נתן לה אלא לקדושינן, וכיון שאין רצוננו בהקדושינן חייבת להחזיר וזה שמתקדשת אם נתאכלו המעות מפני שבא לידה בתורת קדושינן והרי הם כבעין כשלא היתה חזרה [מהרי"ט]:

והסתפקו האחרונים [עיין פתחי תשובה סימן מ' ס"ק ד' בשם הגט מקושר] כשחזרו בהם מהקדושינן והכסף או השטר קדושינן עדיין תחת ידה ואחר כך קודם חלות השלשים יום חזרו ונתרצו אם נתקיימו קדושינן הראשונים ואמרינן גם בזה אתי דיבור של הריצוי ומבטל דיבור החזרה, או אפשר דמיד כשחזרו נתבטלו הקדושינן הראשונים ולא אמרינן אתי דיבור השלישי ומקיים דיבור הראשון. ובקדושי כסף וודאי אין להסתפק דלא הוה קדושינן דממה נפשך, באופן שבחזרה נשאר הכסף שלה הרי בהכרח כשמתרצים צריך ליתן לה כסף מחדש ולקדשה, ובאופן שצריכה להחזיר לו הכסף בחזרה ולא החזירה עדיין והכסף חוב עליה הרי מקדש במלוה אינה מקודשת, אך בקדושי שטר יש להסתפק כשהשטר בעין תחת ידה.

ודעת הריטב"א דבחזרה מהקדושינן בעינן דווקא בפני שנים אבל אם חזרה בינה לבינה אפילו שמעו מאחורי הגדר שמבטלת הקדושינן אין זה רק מחשבה בעלמא ולא כדיבור. וביאר בערוך השולחן הטעם דהא מה שביכולתם לבטל את הקדושינן הוא משום דאתי דיבור ומבטל דיבור כמ"ש, וא"כ כמו שדיבור הקדושינן היה בפני שנים כמו כן צריך להיות דיבורו של הביטול, וכמו ביטול שליחות הגט דצריך ג"כ בפני שנים דווקא. וכתב ערוך השולחן דבכל הפוסקים אינו

מבואר דין זה, וצ"ע לדינא. וכ"ש אם היא ביטלה בפניו או הוא בפניה דוודאי נראה דהוה ביטול, דהרי גם בגט יש שסוברין דכשמבטל בפני השליח דא"צ שנים. מיהו זהו וודאי דכשביטלה בפני שנים אף על פי שביטלה שלא בפניו דהוה ביטול וכן הוא שביטל בפני שנים שלא בפניה:

ויש להסתפק אם הוא או היא אומרים לאחר שלשים יום שביטלו בתוך שלשים יום בפני שני עדים והלכו להם למדינת הים או מתו, אם נאמנים מטעם מיגו, דהוא יש לו מיגו דאי בעי הוה מגרש לה והיא יש לה מיגו דגרשתני דנאמנת מדינא דגמרא, או אפשר דאין זה מיגו טוב דלא ניחא ליה לומר שגירשה כדי שלא יתסר בקרובותיה אם אשה חשובה היא, ואף באינה חשובה אולי רצונו עתה ליקח אחת מקרובותיה, וגם מיגו שלה אינו מיגו גמור, דהוה מיגו דהעזה. וכתב ערוך השלחן דלכן נראה דלמעשה אין לפוטרה בלא גט כשאין עדים שבטלו וכ"ש כשמכחישים זא"ז, ואם שניהם מודים שביטלו אפשר דנאמנים, ומ"מ למעשה יש להתיישב בדבר.

המקדש אשה לאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום הרי זו מקודשת להשני לעולם וכתב הרמב"ם [פ"ו מאישות] הטעם לפי שבשעה שקדשה השני לא היתה מקודשת ותפסו בה קדושי שני ונעשית אשת איש, דלאחר שלשים יום כשיבואו קדושי ראשון ימצאו אותה אשת איש ונמצא הראשון כמו שקידש אשת איש שאין קדושתו תופסין בה. עכ"ל. ומלשון זה יש לדקדק דאם מת השני או גירשה תוך שלשים יום חזרו קדושי ראשון, וכן כתב הטור שיש מהראשונים שסוברים כן [עיין רמב"ן, הביאו הר"ן], ואף על גב דבחזרה בה בטלו הקדושין לגמרי, התם הוא מפני שחזרה בפירוש, אבל כאן מה שקבלה קדושין מאחר י"ל שאין דעתה לחזור מקדושי הראשון לגמרי, אלא דעתה עדיין אם יהיה באפשר יחולו קדושי ראשון [ר"ן].

אמנם ראשונים אחרים חולקים בזה, וסבירא להו דקדושי ראשון נתבטלו מיד כשקידשה השני עד לעולם, ואפילו נתגרשה מהשני או מת, ואדרבא קבלת קדושין משני עדיפא מחזרה, דחזרה הוא רק בדיבור וקבלת קדושין הוא ביטול במעשה [רא"ש ורשב"א] אמנם כדיעה ראשונה מבואר בירושלמי.

יש מי שאומר דכיון שנתבאר בקדשה לאחר שלשים יום דמקודשת אפילו נתאכלו המעות דה"ה אם החזירה לו המעות ולא ביטלה הקדושין דהוי קדושין [אבני מילואים סוף סק"ב] ואמרינן דמתנה נתנה לו. וכתב ערוך השלחן דנראה דוודאי אם נתנה במפורש לשם מתנה לא גרע מנתאכלו, אבל אם החזירה לו סתם, אף שאמרה שאינה מבטלת הקדושין מ"מ אין דיבורה כלום, דבמאי מקדשה כיון שהחזירה לו המעות, ולא דמי לנתאכלו כיון שנהנית מהם ולשם קדושין ניתנו שפיר הוי קדושין, אבל בהחזירה במאי מקדשה, ועכ"פ הוי ספק קדושין. וכן יש להסתפק אם לא נהנתה מהמעות כגון שנגנבו או נאבדו ממנה בתוך שלשים יום מי נימא דדווקא כשנהנתה מהם חלו הקדושין או אפשר דגם בכה"ג

חלין הקדושין. [ועיין ברשב"א דמבואר דהקדושין הוא מפני שעליה להחזיר כשלא תרצה בהקדושין והוי כהנאת מחילת מלוה, א"כ גם בכה"ג הוה קדושין, וגם לפי זה יש להסתפק כשנאבד ממנה באונס, ועיין פתחי תשובה סק"א בשם הגרע"א שנסתפק גם כן בדין אונס].

האומר לאשה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום הרי זו מקודשת מספק לשניהם, לפיכך שניהם נותנים גט בין בתוך שלשים יום ובין לאחר שלשים יום. וטעמא דמילתא מפני שיש ספק בהראשון שאמר מעכשיו ולאחר שלשים יום מה כוונתו, אם כוונתו מעכשיו כשלא אחזור בי עד שלשים יום וא"כ כשלא חזר בו עד שלשים יום חלו קדושי ראשון משעה ראשונה וקדושיו של השני אינו כלום [רש"י], או אפשר דזה שאמר ולאחר שלשים יום הוי חזרה מדבריו הראשונים שאמר מעכשיו ורצונו שלא יחולו הקדושין מעכשיו אלא לאחר שלשים יום, ואם כן חלו קדושי השני ושל הראשון בטלו ומפני זה הוי לשניהם ספק וצריכה משניהם גט:

ולפי זה במקדש אשה מעכשיו ולאחר שלשים יום, הוא יכול לחזור בו בתוך שלשים יום ממה נפשך, דאם כוונתו היתה כשלא יחזור בו הרי חזר בו, ואף אם היתה כוונתו שיחולו הקדושין לאחר שלשים וחזר בו ממעכשיו הרי כבר נתבאר דמקדש לאחר שלשים יכול לחזור בו, אבל היא אינה יכולה לחזור בה דשמא היתה כוונתו על מנת שלא יחזור בו ותלה התנאי בו ולא בה, לפיכך אם חזרה בה בתוך שלשים יום צריכה גט מספק דשמא חזר בו ממעכשיו וגם היא יכולה לחזור בה [עי' ב"ש סק"ו].

וכבר נתבאר לעיל דהרמב"ן והרשב"א פירשו שיש עוד ספק בדבריו דשמא היתה כוונתו מעכשיו אם יחיה לאחר שלשים יום, ולפי זה גם הוא אינו יכול לחזור בו כשלא מת עד כלות שלשים יום, ולכן אפילו אם הוא חזר בו או שניהם חזרו צריכה גט מספק. וכן אם מת תוך שלשים ולא חזר בו הוי ספק קדושין וחולצת, אבל אם חזר בו ומת תוך שלשים לכל הדיעות נתבטלו הקדושין. ודבר פשוט הוא שאם אמר מעכשיו ולא תתקדש בו אלא לאחר שלשים יום או מעכשיו אם יגיע עד שלשים יום דוודאי הוה תנאי אם לא יחזור בו עד שלשים יום והוא יכול לחזור ולא היא [ב"ש] ואפשר דאם יגיע עד שלשים יום פירשו אם יחיה עד שלשים יום, וצ"ע לדינא:

וזה שהצרכנו ששניהם יתנו לה גט זהו כשרצונה להנשא לאחר, אבל אם רצונה להיות לאחד מהם נותן לה האחר גט ומותרת להשני, וכ"כ הטור, ע"ש. וי"א [ב"ש בשם רש"י] דרק הראשון יגרשנה ומותרת לשני ולא להיפך כדי שלא יאמרו גירש ראשון ונשא שני וגירשה וחזר הראשון ונשאה, ואף דכאן לא שייך חששא זו דהא א"א לומר שגירשה הראשון תוך שלשים, דבין אם כוונתו לתנאי ובין לחזרה עכ"פ הקדושין תלויין ועומדין עד כלות שלשים יום ולא שייך לומר שהשני נשאה בתוך שלשים יום, מכל מקום יש להחמיר [עי' ב"ש סק"ו]:

זמנו של שני בתוך זמנו של ראשון אלא כלומר כולם על הסדר הזה שכל אחד אמר מעכשיו ולאחר זמן.

דף ס' ע"ב

פשיטא מהו דתימא אמר לה מאי נפקא לך מינה אנא טרחנא ומייתינא קמשמע לן.

וכתב הרשב"א [והביאו הר"ן] דמדקאמר אנא טרחנא ומייתינא משמע דוקא בשאין לו קרוב באותו מקום אלא רחוק ממנו, והיינו קפידתה דפעמים שהיא רוצה ליהנות בו וטורחת בהליכה, אבל אם יש לו במקום אחר בקרוב מקום כמוהו מקודשת, כיון דליכא קפידא מקודשת, שאין לומר קפידא במה שאין בו הפסד כלל, ועיין שהאר"ק להביא על זה ראיות. וכתב עליו הר"ן, דדבריו אינן מחוורים, מדקאמר ר"ש בפרק האיש מקדש אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת מכלל דלת"ק דקיימא לן כוותיה אפילו לשבח כל שלא נתקיים התנאי אינה מקודשת.

דף ס"א ע"א

האומר לחברו בית כור עפר אני מוכר לך והיו שם נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים אין נמדדין עמה וכו'.

ובמתנה עם אשה כנ"ל נסתפקה הגמרא, דבמכר אמרינן שאין אדם רוצה שיתן מעותיו בשדה א' ויראו לו כשנים או ג' מקומות, ולכן אפילו אין הנקעים מלאים מים אין המקח מקח, ובהקדש אמרינן המקדיש שדהו בשעת היובל נותן בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף היו שם נקעים עמוקים י' טפחים אין נמדדין עמה ואמר מר עוקבא דדוקא בנקעים שהן מלאים מים משום דלאו בני זריעה נינהו, הא לאו הכי נמדדין עמה, ומשום הכי איבעיא לן במתנה עם האשה ואומר על מנת שיש לי בית כור עפר והיו שם נקעים שאין מלאים מים אי להקדש מדמינן לה ונמדדין עמה או למכר מדמינן לה ואין נמדדין עמה, ומסקינן כיון דבני זריעה נינהו להקדש מדמינן לה, שאע"פ שנראים כשנים או שלשה מקומות אמר לה מאי נפקא לך מינה אנא טרחנא זרעינא ומייתינא. ואף על פי דלעיל אמרינן גבי אמר לה על מנת שיש לי במקום פלוני דלא משגיחינן בהאי טעמא, התם משום דכיון שהתנה בפירוש איכא למימר דקפידא הוא, ואף על גב דאמר אנא טרחנא ומייתינא לא משגיחינן ביה, אבל הכא שלא התנה אלא בבית כור סתם מסתמא אמרינן דלאו קפידא הוא דהא יכול למימר דאיהו טרח ומייתי. כן כתב הר"ן.

וכתב הרשב"א דנהי דהללו מצטרפים לבית כור ואף על פי שנראים כשנים או שלשה מקומות, אפילו הכי אם היה לו בית כור מוחלק לגמרי בשנים ושלשה מקומות אינה מקודשת, דהני אף על פי שחולקין רשות לעצמן מ"מ מכלל השדה הן, ומיהו כי מלאים מים דאמרינן דלא מצטרפי, דוקא

ובנידון דרבי יוחנן במקדשה לאחר עשרים ולאחר עשר וכו', כתב הרמב"ם ז"ל [שם] א"ל הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר ואמר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר כ' יום ובא אחר ואמר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרה ימים אפילו הם מאה על הסדר הזה קדושי כולם תופסין בה וצריכה גט מכל אחד ואחד מפני שהיא ספק מקודשת מכולן. עכ"ל. וכ"כ בש"ע, ומסוף הלשון משמע דלכולם הוי ספק מקודשת כלומר לזה או לזה מטעם שנתבאר דמספקינן בלשון מעכשיו אי הוה תנאי וקדושי ראשון תופסים או חזרה וקדושי האחרון תופסים ואף על גב דלפי זה מהאמצעיים ממה נפשך א"צ גט, ובאמת הרא"ש פוסק כן שרק מהראשון והאחרון צריכה גט כמ"ש הטור, מ"מ י"ל דהרמב"ם ס"ל דלשון זה אינו לשון שוה בכל בני אדם, וא"כ י"ל דזה כיון לתנאי וזה לחזרה, וא"כ יש להסתפק שמא הראשון והאחרון כיונו בחזרה והאמצעי כיון בתנאי וקדושי תופסים ואין גבול לספיקות אלו, לפיכך אפילו קידשוה מאה בכה"ג צריכה גט מכולם ויש מראשונים שסבורים כן [עי' מ"מ וב"י]:

אמנם מ"ש קדושי כולם תופסים בה, ולא כתב מקודשת מספק לכולם, מלשון זה משמע דלאו מפני הספק דנעלם ממנו קדושי מי תפסה אלא דיש לכולם באמת תפיסת קדושינן במקצת, דבאמת יש שפוסקין כן דכל מי שאומר מעכשיו ולאחר זמן הוה התחלת קדושינן ובלא גמר ולכן אם אחר כך קידשה אחר בלשון זה תופס גם קדושי במקצת וכן עד מאה, ואף על גב דא"א לאשה שתתקדש לחצאין זהו וודאי כן הוא כיון ששייר בגוף האשה אבל הכא לא שייר בגוף האשה כלום אלא גומרינן כולם.

והנפקא מינה לדינא בין טעם זה לזה, דמטעם ספק א"צ גט אלא אם השני הגביל זמנו קודם כלות זמנו של ראשון וכן כולם, אבל אם השני הגביל זמנו אחר זמנו של ראשון אין קדושי תופסין שכבר חלו קדושי ראשון בכלות זמנו בין דהוי תנאי ובין דהוי חזרה, אבל אם קדושי כולם נתפסים בה אין חילוק בזה דהא רווחא שבק קמא לכל מי שיקדשה תוך שלשים יום [ר"ן] ומלשון הרמב"ם משמע דדווקא על הסדר הזה, כשזמנו של האחרון כלה בתוך זמנו של הקודם, אמנם לפמ"ש דיש ספק דשמא זה כיון בלשון תנאי וזה בלשון חזרה אף מטעם ספק צריכה גט מהשני אף אם זמנו אחר זמנו של הראשון, דשמא הראשון של חזרה והשני של תנאי, וכיון שהשני קידשה על תנאי אם לא יחזור בו עד כלות זמנו והוא לא חזר בו ממילא דקדושי ראשון שהם של חזרה אינו כלום דהרי קדושי השני קדם שהרי קדושי היו מעכשיו וזה היה קודם כלות זמנו של הראשון [עי' חלקת מחוקק סק"ט]:

וכתב ערוך השלחן דנראה שהרמב"ם מפרש דמאן דס"ל בגמרא דקדושי כולם תופסין בה אינו קדושי וודאי, דבאמת קשה לומר שיתפסו באשה אחת כמה קדושינן, אלא דהכוונה ג"כ הכל מפני הספק דשמא לזה הוי תנאי ולזה חזרה וכמ"ש לעיל, וזה שכתב שכולן על הסדר הזה אין הכוונה שיובלע

לבית כור הוא דלא מצטרפי, אבל אם היה שם בית כור עפר חוץ מאלו מקודשת, דאף על גב דנראין כשנים ושלשה הא אמרינן דלא איכפת לן.

ובור מלא מים אף על פי שאינו בר זריעה נראין הדברים דנמדד עמו דצורך השדה ותיקונו הוא, ודוקא בנקעים מלאים מים אמרינן שאין נמכרין לפי שאין מספיקים להשקות השדה ואינם שבח השדה אלא קלקולו. עד כאן מהרשב"א.

וכתב הר"ן, וכי אמרינן בנקעים עמוקים עשרה טפחים אין נמדדין עמה פירש רש"י בפרק בית כור [ב"ב ק"ב ע"ב] דבעינן גמי שיהו רחבים ארבעה על ארבעה הא לאו הכי נמדדין עמה. וכתב הר"ן דבירושלמי בעי לה, היה שם נקע עמוק עשרה טפחים ואין בו ארבעה מהו. ועוד גרסינן בירושלמי, פחות מכן נמדדין עמה, רחב כמה, רבי ינאי אומר עד עשרה טפחים רבי יוסי בר בון אמר עד ארבע אמות, כלומר דכל שהן רחבין כל כך אף על פי שאין עמוקין עשרה אין נמדדין עמה. וכתב הר"ן, ומיהו שיעור זה אינו אלא בנקעים דבסלעים שיעור אחר יש ודינו בקדושין כדינו במכר, עיי"ש.

ולהלכה מובא כל זה בשו"ע [אבן העזר סימן ל"ח] ונביא את המבואר שם ובאחרונים, אמר לה על מנת שיש לי בית כור עפר, אם יש עדים שיש לו הרי זו מקודשת וודאי ואם לאו הרי זו מקודשת מספק שמא יש לו והוא אומר אין לו כדי לקלקלה, דכיון דאמר רגלים לדבר שיש לו. ואם אמר על מנת שיש לי בית כור עפר במקום פלוני, אם יש לו באותו מקום מקודשת בוודאי ואם לאו מקודשת מספק שמא יש לו שם והוא מתכוין לקלקלה, ויש קפידא בזה המקום מבמקום אחר דשמא רצונה לילך רק לאותו מקום, ועוד דשמא פירות הגדילים בקרקע זו טובים מבקרקע האחרת, ויש חולקים בקרקע דלא חיישינן שמא יש לו שם ואינו ידוע, דבקרקע אלו היה לו באותו מקום היה ידוע לכל. אמנם בשו"ע לא הביאו דיעה זו כלל.

אמר לה על מנת שאראך בית כור עפר הרי זו מקודשת כשיראנה דווקא ואינו יוצא במה שיביא עדים שיש לו, ובזה מהני אף כשיהיה לו אחר כך מה שאין כן בעל מנת שיש לו, אך יראנה דווקא שלו ולא של אחרים אפילו שכרה מאחרים, או מחזיקה באריסות או בחכירה, ואפילו באריסי בתי אבות שלדור דור הקרקע באריסות אצל אבותיו וממנו ילך לזרעו, מ"מ אינו מועיל דאינו שלו, וכשיקלקלנה הלא ביכולת בעל הקרקע לסלקה [חמ"ח סקל"א], אבל אם הקרקע שלו אף שמשלם ממנה מס הרי היא מקודשת דהא הקרקע שלו. אך דנפקא מינה אם כל אנשי המקום נותנים מס משדותיהם אזי אפילו אין לו רק בית כור מצומצם מקודשת, דהרי ידעה שפורע מס, אבל אם לא כולם משלמים מס אינם קדושין וודאים עד שיהא לו כבית כור עפר שאינו מעלה מס, והיינו שיהיה לו יותר מבית כור שיהיה היתרון שוה כפי ערך המס [חמ"ח וב"ש], ואם לאו אינה מקודשת וודאי אלא ספק, ולא חילקו חז"ל בין עידית לבינונית וזיבורית.

הבית כור עפר צריך שיהיה ראוי לזריעה כל הבית כור, ואם היו בו בקעים עמוקים עשרה טפחים ורחבן ארבעה על ארבעה כמ"ש בחושן משפט סימן רי"ח לעניין מכירה, או סלעים גבוהים י' טפחים ורחבן ארבעה על ארבעה, אם היו הבקעים מלאים מים הרי הם כסלעים ואין נמדדין עמו מפני שאין ראויים לזריעה וצריך להיות בית כור לבד הנקעים והסלעים, אבל אם הנקעים אין בהם מים וראויים לזריעה נמדדין עמה, ואף על גב דבמכר נתבאר שם דאף אם אינם מלאים מים אין נמדדים מטעם שאין אדם רוצה שיתן מעותיו בשדה אחת ויראו לו כשנים ושלשה מקומות, באשה לא שייך טעם זה דמאי נפקא לה מינה הא איהו טרח ומאסף התבואה, ומ"מ אם היה הבית כור במקומות נפרדים ממש שמחולקים לגמרי אין מצטרפין וצריך שיהיה במקום אחד, דאע"ג דאינה מקפדת על הפסק הנקעים והסלעים מ"מ הרי שדה אחת הן, מה שאין כן כשיהיה במקומות מפורדים ממש. ואם היה בהשדה בור מלא מים אף על פי שאינו בר זריעה נמדד עמו דצורך השדה ותיקונו הוא, ודוקא נקעים מלאים מים אין נמדדין לפי שאין מספיקים להשקות השדה ואינו שבח להשדה מה שאין כן בור ממש [כמבואר בר"ן], ואם הנקעים והסלעים פחות מ' טפחים נמדדין עם הבית כור דאין להם שם לעצמן ונקראו הנקעים אגנות הקרקע שהמים מתמצין לתוכן, והסלעים נקראו שדרות הקרקע דכן דרך רובי קרקעות. ומיהו אם הרבה מקומות רעים כאלו יש בהבית כור וודאי דאין זה קרקע, וכתב ערוך השלחן דנראה דשיעורן הוא בית ארבעה קבין ושיהיו מובלעין בתוך חמשת קבין בתוך רובה של שדה כמ"ש בח"מ שם לעניין מכר, ובמה שיש ספק בשם הוה ספק קדושין בכאן.

רבי מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי.

כתב הר"ן, ולענין הלכה כתב הרב אלפסי ז"ל בתשובה [סימן ל"א] ואלו התנאים כולן אין צריכין אלא בגיטין וקדושין שהן איסורא. ע"כ. וכתב הר"ן דאין כוונתו באיסורא בעינן להו טפי מדינא, אלא ודאי כוונתו ז"ל דלא קיימא לן כרבי מאיר, ומיהו בגיטין וקדושין חיישינן להו לחומרא. וכתב עוד, ומיהו מה שכתב ואלו התנאים כולם לאו דוקא, שכבר כתבתי בגיטין דקיימא לן כוותיה בתנאי קודם למעשה. ורבינו חננאל כתב דאע"ג דלא אשכחן לה אלא אליבא דרבי מאיר הלכתא כוותיה משום דתני לה גבי הלכתא פסיקתא, וכן גמי קיימא לן דבעינן שיהא אפשר לקיים המעשה ע"י שליח, וכתב הר"ן ואם תאמר מאי שנא דגמרינן להני תרי מילי מתנאי בני גד ובני ראובן ולא גמרינן לכולהו, י"ל דאנן לא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן, דמעשה שהיה כך היה ולא משום דאצטרין להכי, אלא דמאי דמשמע לן מסברא מסמיכין ביה [דהיינו דהיא אסמכתא בעלמא ויסודו מסברא]. ועיין שם עוד בדבריו.

אבל המאירי כתב, ואף על פי שעיקר המשנה באה לתנאי כפול מכל מקום אתה למד מתנאי בני גד ובני ראובן הרבה דינן אחרים בתנאי וכשאתה מצרף את כלם אתה מוצא במנינם שהם עשרה.

הראשון שאתה למד משם תנאי כפול.

והשני שאתה למד משם גם כן תנאי קודם למעשה, שאילו אמר תנו להם אם יעברו מכיון שהקדים המעשה לא הקפיד על התנאי אלא שאמר דרך הערה.

והשלישי הוא שאתה למד ממנו הן קודם ללא, שכל המקדים את הלאו אינו מדקדק בלשונו כאדם המקפיד להיות תנאו קיים, שכל הרוצה להיות תנאו קיים מקדים מה שהוא קיום המעשה. ותדע שלשון הן האמור כאן ענינו הן ולאו של המעשה, ולא שהקפידא בלאו והן של תנאי אלא בשל מעשה. המשל בזה שאלו הזכיר עברתם בלשון עיכוב שהוא ההיפך ואמר אם לא יתעכבו בכאן ונתתם ואם יתעכבו כאן ונאחזו וגו', אף זה קיים אף על פי שהתנאי שבו לאו קודם להן, הואיל ומכל מקום הן קודם ללאו בענין קיום המעשה.

הרביעי הוא שאתה למד ממנו שיהא תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר כגון זו שבתנאי באם יעברו והמעשה במתנת הגלעד אבל כל שהתנאי והמעשה בדבר אחד, כגון הרי זה גיטך והנייר שלי או אם תחזירי לי את הנייר או אתרוג זה נתון לך אם תחזירי לי אינו תנאי והמעשה קיים אף בלא חזרה שנראה כחזרה ממה שאמר ודבריו חוכא וטלולא.

החמישי הוא שאתה למד מכאן שצריך שיהא התנאי תנאי שאפשר לקיימו על ידי שליח, ר"ל שיהא המעשה שהתנאי בא עליו מעשה שאפשר לקיימו על ידי שליח, כגון זו שהיה אפשר להם להחזיק באותם הארצות על ידי שליח, שכל כיוצא בזה המעשה חלוש והתנאי מבטלו, אבל כל שהמעשה אי אפשר לקיימו על ידי שליח, אין התנאי הבא עליו כלום, שהמעשה חזק ואין תנאי מבטלו, ואף על פי שקדושי ביאה אינם על ידי שליח ואף על פי כן אם התנה בהם תנאו קיים כבר התבאר בפרק המדיר ע"ד א' שזו יצאה מן הכלל מטעם איתקוש היות להדדי.

הששי תנאי שיהא אפשר לקיים את התנאי, הא כל שאמר אם תעלי לרקיע אינו כלום, ומכל מקום כל שאפשר לקיימו אף על פי שאסור לקיימו כגון אם תאכלי בשר חזיר תנאו תנאי כמו שאמרו לא תיכול ולא תתגרש ואין אומרים המתנה על מה שכתוב בתורה בכל מה שאינו ממון תנאו בטל אלא בהתנה לעצמו לזכות במה שמנעה תורה הימנו או ליפטר ממה שחייבתו או שהתנה בגופה להתחייב במה שפטרותה התורה כגון שהתנה שלא לקיים מצות עונה או שהתנה ביפת תואר להתעמר בה.

השביעי אתה למד אותו מן הששי, והוא שלא יתנה לעצמו ליפטר במה שחייבתו תורה או לזכות במה שמנעתו.

השמיני שיתנה בדבר שבא לעולם.

התשיעי בדבר שיש בו ממש.

העשירי שלא יהא כעין פטוטי מילי, והוא כשמתנה אחר המעשה או שיתנה מי שאין התועלת בו. וכתבו גדולי הרבנים

שאף רבי חנינא לא חלק בכל אלו אלא בתנאי כפול לבד, ואף הלשון מעיד כן שהרי לא חלק בה אלא מטעם שצריך היה לאמרו, ואין זה טעם אלא לתנאי כפול. וכתב המאירי דמכל מקום יראה שאף אלו אינם אלא לדעת רבי מאיר להמבואר בגמרא, אלא שהלכה כרבי מאיר בכלם.

דף ס"א ע"ב

בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב אם תטיב שאת.

כתב הבן יהוידע, מקשים במתניתין אמאי לא הביא רבי מאיר פסוק זה דאם תטיב, או פסוק דאז תנקה, או פסוק דאם בחקותי דקדמי לקרא דבני גד ובני ראובן. וכתב ליישב, דפסוק אם תטיב ופסוק אם בחקותי הם דברי השי"ת, ואיכא למימר הכא שאני משום דאמרו בגמרא דברכות א"ר משמיה דר"י, כל דבור היוצא מפי הקב"ה לטובה אפילו על תנאי אינו חוזר, ולכן אי לאו דכפליה היה מתקיים השכר אפילו אם ימאסו בחקותיו, ואפילו אם לא יטיב, ולכך הוא יתברך חזר ואמר בפירוש הגזרה להפך, ולכן כיון דאיכא למדחי בהכי, הביא פסוק בני גד ובני ראובן שהוא בדברים שדבר משה רבנו ע"ה עמהם. והא דלא הביא פסוק דאז תנקה מאלתי, משום דהוה קודם מתן תורה, ואפשר לומר בדיני בני נח כך היו נוהגים במשפטי התנאים, ואין הוכחה מזה כי עדיין לא נמסרו חוקות התנאים מסיני, וניחא ליה להביא פסוק האמור אחר מתן תורה, שנמסרו אז חוקות התנאים ומשפטי התורה:

בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב אם בחקותי תלכו ואם בחקותי תמאסו, אלא לרבי חנינא בן גמליאל למה לי.

קשה, והלא כבר הקשה לו מפסוק אם תטיב שאת, ותרץ דהוה אמינא אם לא תטיב לא אגרא ולא דינא, והכא נמי יתרץ הכי, וכדמשני ליה הכי באמת דהוה אמינא לא ברכה ולא קללה. וכתב הבן יהוידע ליישב על פי מ"ש הרב פני יהושע ז"ל, אע"ג דמלתא דפשיטא היא שהוצרך לכפול משום דנפיש קללות טובא דאין לשומען מתוך הן דברכות, אלא דנראה דאפילו הכי מקשי שפיר מהנך קללות דשייכי בהך עניינא גופא דברכות, כגון ונתתי גשמיכם בעתם דמכלל הן נשמע דאם לא ילכו בחקותי לא יהיה להם גשם, ואפילו הכי הוכפל בפרשה, וכהאי גונא טובא, ואפילו הכי משני שפיר דבהדא מלתא נמי איכא מידי דלאו ברכה ולא קללה, כגון ונתתי גשמיכם בעתם, עיקר הברכה שיהיה בעתם גשמי הברכה, משא"כ אם לא ילכו בחקותי לא יהיו בעתו, אבל מכל מקום לא נעצרים הגשמים לגמרי, משום הכי אצטריך למכפל שלא יהיו לגמרי, וכן בכל כיוצא בזה עכ"ל. ובוה נתרצה שפיר קושיא הנ"ל, דהמקשן ידע שיש לתרץ הכא באותו תירוץ של אם תטיב שאת, דאם לא ילכו בחוקות האל יתברך לא יהיה ברכה, דהיינו גשמי רצון בעתם, ולא יהיה קללה שיהיו נעצרים לגמרי, וכן בכל אותם קללות שיש כנגדם בברכות איכא למימר הכי, אך סבר המקשן דהתירוץ כזה הוא דוחק, יען דמאחר דבפרשה זו יש קללות גדולות

אהל מועד ולא תמותו אין במשמע שאם ישתו יין ימותו, אלא אם כן ישתו בריא להם שלא ימותו, ואם ישתו אפשר שימותו אפשר שיחיו. וכתב הריטב"א דתירץ זה הוא העיקר.

האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר או לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר או לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך או לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת וכן האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה הרי זו מקודשת לי אינה מקודשת.

ומבואר בגמרא דיסוד דין משנה זו הוא דאין אדם קונה או מקנה דבר שלא בא לעולם. ובגמרא נסתפקו [ס"ב ע"ב] באופן שנתן שתי פרוטות לאשה באחת אמר לה התקדשי לי היום ובאחת אמר לה התקדשי לי לאחר שאגרשיך, אם תופסים הקידושין, דדילמא כי היכי דתפסי קידושין השתא תפסי נמי לאחר כן.

ובשו"ע [אבן העזר סימן מ'] והאחרונים נתבארו עניינים אלו להלכה, דכל אשה שאינו יכול עתה לקדשה שאין קדושין תופסין בה אינו יכול לקדשה עתה אף להזמן שיתפסו בה הקדושין, דהוי כדבר שלא בא לעולם, לפיכך האומר לאשה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר שאתגייר או לאחר שתתגיירי או לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי או לאחר שימות בעליך או יגרשך או לאחר שתמות אחותך שהיא אשתי וכה"ג אינה מקודשת אף לכשיגיע הזמן, אפילו הקדושין אצלה אז, וא"צ גט וצריכה קדושין מחדש אם רצונו לישאנה, וכסף הקדושין צריכה להחזיר לו, ולא אמרינן דנתנם לה במתנה כבמקדש אחותו, דהתם הכל יודעים שאין קדושין תופסין באחותו ובוודאי נתן למתנה, אבל הכא טעה לומר שהקדושין יתפסו בהגיע הזמן ולא נתן לה למתנה. ולפי זה בהגיע הזמן יכול לקדשה במעות אלו וא"צ ליטלם ממנה דכפקדון הם, וכשהמעות אז ברשותה יאמר לה הרי את מקודשת לי במעות אלו [ב"ש סק"ט]

אם אחד קידשה לאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה תוך שלשים וא"ל לאחר שימות בעליך, ה"ז מקודשת, מפני שהוא יכול לקדשה עתה תוך שלשים יום, ואפילו אם הראשון אמר מעכשיו ולאחר שלשים יום והשני קידשה לאחר שימות הראשון ג"כ צריכה גט גם מהשני, שהרי אם היה מקדשה תוך שלשים היתה מקודשת מספק שמא הראשון כיון לחזרה כמ"ש לעיל, ולכן גם אם אמר לאחר שימות הוה ג"כ ספק [ב"ח וחמ"ח]:

מי שהיא זקוקה ליבום תופסים בה קדושין מספק כמ"ש בסימן קנ"ט לפיכך האומר לה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר שיחלוץ לך יבמיך ה"ז ספק מקודשת דשמא קדושין תופסין בה עתה ותופס גם לאחר זמן מספק, וכן אם קידשה עתה היא ג"כ מקודשת מספק וממילא שאסור היבם ליבמה קודם שזה נתן לה גט:

שצריך לכתוב בפירוש על אם לא ילכו בחקותי, והם אותם שלא נזכר כנגדם בברכות, וכמ"ש הרב פני יהושע ז"ל, אם כן שומע אני שודאי גם אותם קללות של גשמים וכיוצא שנזכר כנגדם ברכות באם ילכו בחקותיו, גם אלו יהיה להם כנגדם קללות אם לא ילכו, כיון דבאמת איכא קללות טובא בפירוש למה יהיו ניצולים מקללות אלו, ואדרבה הסברה מחייבת כיון דצריך שיבואו עליכם קללות אם ימאסו, ראוי יותר שיבואו קללות שהם היפך אותם הברכות, ולא דמי להך קרא דאם תטיב, דהוה אמינא אם לא יטיב ליכא אגרא ולא דינא, דהתם לא נמצא דינא מפורש כלל, אם לא היה כופל הדבר, ותירץ לו דאפילו הכי הייתי חושב, וכדי שלא לטעות פירש להדיא:

בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב אם תאבו ושמעתם וכו'.

כתב הבן יהודע דגם כאן יש להקשות קושיא דלעיל, דהא כבר הקשה לו מפסוק אם בחקותי, ותירץ לו דהוה אמינא לא ברכה ולא קללה, וכאן נמי יתרץ דהוה אמינא לא טובה ולא רעה, וכאן לא שייך תירוץ דלעיל. וכתב ליישב דהמקשן סבר דכאן לא יכון תירוץ זה, משום דמצינו בתורה בפסוק אם בחקותי הנאמר לרבים, דאם לא ילכו בחקות השי"ת, לא יהיו ניצולים מקללות שהם הפך הברכות, לכן גם בדברי הנביאים יש לומר כן, וליכא למטעי בסברא זו לומר אם ימאנו לא טובה ולא רעה, מאחר דמפורש בתורה היפך סברא זו, והשיב התרצן דאף על פי כן פירש הנביא בדבריו, ולא סמך אילפותא למילף מדברי תורה:

דף ס"ב ע"א

בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב הוא יתחטא כו' ואם לא יתחטא כו' כלומר וכפל לשונו דמכלל הן אי אתה שומע לאו.

וכתב הריטב"א, ואיכא למידק דהא אמרינן בשבועות דמודה רבי מאיר באיסור דלית ביה ממונא כלל דאמרינן מכלל הן אתה שומע לאו, והכא איסורא דלית ביה ממונא היא ולמה לי כפילא. תירץ רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל דאין הכי נמי, דלא הוה צריך הכא כפילא לרבי מאיר, מיהו כיון דצריך כפילא בשאר מקומות באיסורא דאית ביה ממונא, אף באיסורא דלית ביה ממונא פעמים שכופל אותו ללא צורך שלא לתת מקום לטועה לטעות. אבל לרבי חנינא דסבר שאין צורך בשום מקום לכפול ומכלל הן אתה שומע לאו בכל מקום אמאי כפליה הכא ונכון הוא.

והביא בשם ה"ר פנחס הלוי אחיו של רבינו נר"ו [הרא"ה] לתרץ שלא א"ר מאיר באיסורא גרידא מכלל הן אתה שומע לאו אלא במקום אוהרת איסור, כההיא דמייטנין התם מדכתיב יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו, דכיון דהוי אוהרת איסור לא הוצרך לכפול ולומר ואם תשתו תמותו, דכיון דאמר לא תעביד ולא תענש ממילא משמע דאי עביד מענש, אבל שלא במקום אוהרת איסור, אפילו באיסור גרידא לית לן מכלל לאו אתה שומע הן, דאילו אמר רחמנא אם תשתו מים ולא יין בבואכם אל

הנותן שתי פרוטות לאשה פנויה וא"ל הרי את מקודשת לי היום באחת ובאחת לאחר שאגרשך הרי היא עתה מקודשת ולכשגירשה הוו ספק קדושין, והספק הוא אי אמרינן מיגו דחיילא בה השתא קדושין חיילא נמי לאחר שיגרשנה, או אפשר דלא חיילא, ואף על גב דלפי הכלל שהנחנו דכל שביכולתו לקדש עכשיו יכול לקדשה לאחר זמן, והרי יכול

לקדשה עכשיו, שאני התם דאותה קדושה עצמה שמקדשה לאחר זמן יכול לקדשה עכשיו, אבל הכא אותה קדושה שנייה שמקדשה עתה על לאחר זמן אינו יכול לקדשה עכשיו, שהרי הוא מתפיס בה עכשיו קדושה אחרת ואי אפשר לאותה קדושה שנייה לחול עכשיו, וכיון שכן אפשר לומר דלאחר הגירושין נמי לא חיילא [עיין בערוך השלחן שהביא כן מהר"ן בנדריים בסוגיא זו דנותן שתי פרוטות וכו', עיי"ש]: